

17
Pri. 1. num. 4.

1745, 7

12

COMMENTATIO
DE
PRINCIPIO COGNO-
SCENDI EMBLEMATA
TRIBONIANI

QVAM

INCLVTI ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
IN VNIVERSITATE GEORGIA AVGVSTA

PVBLCICE DEFENDENT,

P R A E S E S

CHRISTIAN. FRID. GEORG.
MEISTERVS, I. V. D.

ET

IOANNES BAPTISTA FERONCE
AVCTOR RESPONDENS

CID IO CCXXXV. D. XI. SEPTEMBRIS.

GOTTINGAE

PIS. IOANNIS FRIDERICI HAGERI.

FRIDERICH
UNIVERS
VHALLE

COMMENTATIO
DE
PRINCIPIO COGN.
SCENDI EMBLEMATA
TRIBONIANI
IN UNIVERSITATE GEORGIA AVGVSTA
CHRISTIAN FRID. GEORG.
MEISTERVS, I. K. D.
IOANNES BAPTISTA FLODGE
AVCTOR RESPONDENS
MDCCXXXV. DIE XXII. SEPTEMBRIS

COT. P. 150. 2
UNIVERSITÄT HALLÉ
P. 150. 2

A SON EXCELLENCE
MONSEIGNEVR
GERLAC ADOLPH
DE MVNCHHAVSEN
SEIGNEVR DE STRAVSFVRTH, &c.

MINISTRED' ETAT ET CONSEILLER PRIVE'
DE SA MAIESTE' BRITANNIQUE ET ALTESSE
SERENISSIME ELECTORALE DE BRVNSVIC
LVNEBOVRG, SON PREMIER AMBASSA-
DEVV A LA DIETED' ELECTION, ET GRAND
SENECHAL DE TOVTES LES
SENECHAVSSEES DV DVCHE
DE CELLE.

MONSEIGNEUR!

A SON EXCELLENCE

MONSEIGNEUR

GERLAC ADOLPH

DE MÜNCHHAGEN

SEIGNEUR DE STRASSBURG, &c.

MINISTRE D'ÉTAT ET CONSEILLER PRIVÉ

D'UN MAJESTÉ BRITANNIQUE ET ALLIÉE

SERENISSIME ÉLECTORALE DE BAVÈRE

ET NÉCESSAIRE SON PREMIER AMBASSADEUR

DEUR M. A. DIETHELM ÉLECTION ET GRAND

SENECHAL DE TOUTES LES

L'Illustre Protection dont VOTRE
EXCELLENCE honore les Muses
LVI attire le juste tribut de leur
Nourissons; Elevé au faite des Gran-
deurs,

deurs, chargé des Negociations les plus épineuses, choisi par un des plus grands MONARQUES de l'EUROPE pour estre son Organe dans ce fameux Areopage ou l'on voit rassemblé tout ce que l'Allemagne eut de grands genies & de celebres Politiques, malgré toutes ces importantes Occupations, VOUS ne dedaignés point MONSEIGNEUR de vous delasser des travaux du Gouvernement dans le sein des beaux Arts; On vous voit occuper la meme Place dans le Temple d'APOLLON que dans celui de THEMIS; C'est MONSEIGNEUR, sous les auspices de ce gout de-

decidé pour les Sciences que j'ose pré-
senter a VOTRE EXCELLENCE
ces foibles prémices de mes Etudes
academiques; Le Bonheur que j'ai
eu de faire un Cours a vne Vniversité
qui VOUS doit, MONSEIGNEVR, sa
Naisance & son Lustre, servira en
quelque maniere d'excuse a la temeri-
té quil y a d'orner d'un Nom ausi
respectable vn Ouurage d'aussi peu de
consequance; Oserai-je malgré cela,
MONSEIGNEVR me flatter d'un Ac-
ceuil favorable; Votre Bonté excusera
telle bien les defauts que Votre Pé-
netration y decourrira; Daignés l'
agréeer

agréez, MONSEIGNEVR comme vn
leger temoignage de la plus profonde
Veneration que j'ai pour toutes ces
grandes Qualités dont l'Allemagne
admire l'heureux Assesblage en
VOTRE EXCELLENCE; Il y auroit
de l'Imprudence a vouloir seulement
en donner une esquisse; Il faut un
pinceau plus delicat pour vne sembla-
bleEntreprise, & outre que je craindrois
de flettrir vos lauriers en les touchant,
personne n'ignore que VOTRE EXCEL-
LENCE hait les Louanges autant que
toutel'EVROPE l'en juge digne: Le me
bornerai donc a vne muette Admi-
ration

ration dont la Vivacité ne sera, égalee
que par le parfait Deuouement avec
le quel je ferai gloire d'etre toute ma
Vie

MONSEIGNEVR

DE VOTRE EXCELLENCE,

Le tres humble & très obeis
sant Seruiteur,

JEAN BATISTE FERONCE.

COMMENTATIO

DE

PRINCIPIIS COGNOSCENDI EMBLEMATA
TRIBONIANI.

CAPVT I.

DE EMBLEMATE IN GENERE.

Σύνοψις.

§. I. Origo Emblematis graeca, & nativa significatio. §. II. significatio secunda, qua emblema opus vermiculatum denotat. §. III. tertius significatus; nempe figurae coelatae, seu ornamenta exentibilia. §. IV. quartus significatus quo emblema est dictio ingeniosa, cum vel sine pictura.

§. I.

Emblema vocem graecam esse; Εμελλω, a verbo ἐμείλω, *insero, intersero, ac insertum, insitum & iniunctum* denotare, multis ut dicamus verbis, opus non est, utpote rem, quae constat inter omnes. Non iniucundum tamen fuerit, quae sub TIBERIO NERONE CAESARE expertum fit hoc verbum, paucis hic narrare fata. Quamuis nempe ille graecarum haud expertus esset litterarum, quin potius illis promptus atque facilis vteretur, tamen id faciebat non vsquequaque. Nam cum, dicente

A

SUE-

SVETONIO, [a in lingua romana mutanda esset religiosissimus, maximé a dictione graeca abstinuit in senatu [b] adeo quidem, vt *monopolium* nominaturus, prius veniam postularit, quod sibi verbo peregrino vtendum esset; atque etiam in quodam decreto patrum, cum *Emblema* recitaretur, commutandam censuerit vocem, & pro peregrina domesticam requirendam: aut si non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enuntiandam. Militem c] quoque graecé testimonium interrogatum nisi latine respondere venit. Sunt Criticorum quidem, legendum in SVETONIO pro ἐμβλημα esse πρόβλημα, qui putant, quod sibi occasionem in senatu nominandi ἐμβλημα persuadere non possint; at, vt iam silentio praeteream, de minuendis conuiuiorum, in quibus Emblematum vsu nihil fuit frequentius, sumptibus, senatum fuisse habitum [d] adducam testem unicum tantummodo DIONEM, e) hunc in modum scribentem, ἀπέειπε δὲ καὶ χρυσῷ σκεύει μηδένα, πλὴν πρὸς τὰ ἱερά νομίζειν ἐπεὶ τὸ διαπέρησαι, τινες εἰ καὶ τὰ ἀργυρὰ τὰ χρυσῶν τι ἐμβλημα ἔχοντα ἀπιγορευμένον σφισὶν εἴη κειτῆσθαι, διαλήθεις ἢ πέρι τούτου τὸ δόγμα πῆσομαι, ἐκάλυπεν ἐς αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ τῷ ἐμβλήματος ὡς καὶ Ἑλληνικὸν ἐμβληθῆναι, καὶ τοὶ μὴ ἔχων ὅπως ἐπιχωρίως αὐτὸ ὀνομάτῃ: *Vetuit aureo vase quemquam nisi ad res sacras*

(a In vita 71. Tib. Neronis Caes. Cap. 71.

(b Latinos admodum attentos fuisse ad conferuandam puritatem linguae suae, difficulterque peregrina vocabula ciuitate donasse, multis potest probari locis, sufficiat vnicum adducere CICERONEM, qui cum ad sena-

tum orationem haberet, non ausus fuit, vii repetitione verbi ἀμνήσιας, id quod ipse profiteatur in Philip. I.

(c aut, vt vult DIO l. 57. *Cen-turionem.*

(d TACITUS Annal. lib. 3. C. 9. (e lib. LVII.

cras uti: Et cum quidam dubitarent, an etiam argentea quae Emblemata aliquod aureum habebant, essent prohibita cupiens de ea re edictum facere, vetuit in eo usurpari vocem Emblemata, tanquam Graecam, licet dictionem nullam haberet latinam, qua id significaret. Quibus ex verbis SVETONIVM haud emendandum, quin potius Criticorum manus hic loci, malè sedulas esse, luculenter apparet: f)

§. II.

Nativa, quam diximus significatio Emblematis aliam sibi non multo abfimilem produxit postea, ut, cum de pavimentis aut tabulis intelligeretur, fuerit opus ex tessellulis vel e lapidibus, vel ex ligno, minutatim sectis & concisis variis coloribus distinctis & notatis compositum, varias rerum formas & effigies ostendens vocabaturque Emblemata vermiculatum, quod fit minutatim sectum & varie distinctum; CICERO g) de structura orationis verba faciens, comparisonem eiusdem cum Emblemate vermiculato eleganter facit; Collocationis verborum, inquit, est componere Et struere verba sic ut neque asper eorum concursus, neque hiulus sit, sed quodammodo coagmentatus Et levis, in quo lepide so-

ceri

(f Conf. CASAVBONVM ad SVETONIVM l. c.

(g De orat. l. 3. & alibi nempe in BRVTO ubi de oratione ait: ita

liberè fluebat, ut nunquam adhaeresceret: nullum nisi loco positum, & tanquam in vermiculato Emblemate.

ceri mei persona lufit is, qui id elegantiffimè facere potuit,
LVCILIVS,

*Quam lepide lexeis compofitae? vt tefserula omnes
Arte pavimento, atque Emblemate vermiculato:*

Fiebant vero opera ifta vermiculata feu Emblemata quæ hodie a GALLIS; *Ouurages à la Mofaique*, appellantur, ex tefsellis h) vel fcarulis fectis quæ miro quodam cum artificio componebantur, & nullis coloribus per artem adhibitis, fed proprio fuo & nativo quafi colore picturam efficiebant. Repleta Italia adhuc ufque diem ita huiusmodi Emblematis eft, vt de priftino eorum vfu frequentiffimo non fit dubitandum. Nec in Romanorum olim provinciis, deficiunt hodieque, eorum fragmenta. Vt enim nihil dicamus de aliis terris, fpectantur *Lutetiae Pariforum* in Sacello Sancto infra feneftras eiusmodi Emblemata vermiculata, arte confecta mirabili; *Nemaufi* quoque in *Languedocia* paucis abhinc annis fodientes iuffu, LVDOVICI XV. REGIS GALLIARVM, circa celebrem & antiquiffimis reliquiis circumdatum Dianæ fontem longum fpatium tali opere vermiculato ornatum effodere. Accedit & hoc quod VITRVVIUS i) ipfe regulas tradiderit in aeterno fuo opere, fecundum quas opera vermiculata eleganter & duraturum in modum effent conftituenda. Sed longiori & prolixiori horum Emblematis lectorem non detinebimus, defcriptione, tanquam a fcopo noftro aliena,

b) Vocat eas PLINIVS XXV. 1.
vermiculatas ad effigies rerum &
animalium cruftas.

i) Lib. 7. C. 1.

na, multisque a viris doctis, qui itineraria scripserunt, inter quos praecipuè eminent nuper defunctus KEISLER V^s & MISSIONIVS K) tradita, ad quos eundem ablegamus, nosque ad tertium Emblematis significatum convertimus:

§. III.

Derivanda itaque & tertia Emblematis significatio est, a fonte suo, hoc est, a primo illo quem graeci huic verbo tribuerunt, sensu, quo ἔμβλημα erat id, quod est *insitum & iniunctum*. Namque vti *opera vermiculata* in rebus grandioris staturae, vocabantur Emblemata quia erant inserta ac quasi insita, sic in iis rebus quae pertinent ad supellectilem, adiuncta ornamenti causa, exemptibilia Emblematum quoque nomine venerunt. 1) Sunt igitur tertio, Emblemata figurae caelatae ad ornandum vasis ac aliis rebus ad supellectilem spectantibus adiectae, quidem ita, vt eximi & reponi possent. Vasis fuisse Emblemata dubium non est. CICERO poculis ac thuribulo m) eadem adiudicat, VLP^{IANVS} n) vero, etiam de aliis rebus Emblemata huius modi pronunciat, ac CELSVS libro nono decimo digestorum o) absidibus non denegat eadem.

A 3

Fuisse

A) Ille in der Reise Beschreibung durch Italien. Hic in *Voyage d'Italie & d'alem.*

I) Vetus scholiastes ad Iuvenalem satir. 1. v. 76. Rosini Ant. Rom. p. m. 399.

zz] Orat. in VERREM libr. 14. 24.

thuribulum cum suis Emblematis eleganter sculptum habemus in Rosini Antiq. Rom. l. 3. c. 33. p. m. 235.

z] L. 17. D. de auro argento mundo.

•] L. 19. §. 6. eod.

Fuisse Emblemata autem opera caelata, necesse non est
 vt multis demonstremus, cum id ALDVS MANVTIVS
 p) extra omne dubium posuit. Nec obstat nobis locus
 QVINTILIANI q) quippe qui discrimen inter sculp-
 turam & Caelaturam non in forma sed in materia
 quæsiuit, cuius diuersitatem lubenter concedimus. Ap-
 pellata quoque hæc Emblemata olim proprio nomine
 formas fuisse nos docet PROPERTIVS r) canens:

*Argumenta magis sunt Mentoris addita forma
 Et Myos exiguum seclit Acanthus iter:*

Atque post s) tali modo loquitur:

*At tibi Mamuri formæ caelator abenæ
 Tellus artificis ne terat Osa manus.*

Prae caeteris artificibus in caelando excelluit iste, cuius
 facit mentionem PROPERTIVS, *Mentor mirum inquit
 enim Plinius t) in auro caelando inclaruisse neminem,
 argento multos, maxime tamen laudatus est Mentor.*
 Magnifica omnino sunt verba P. PAPINII STATII (u
 quibus hic *Neapolitanus Poeta* celebris in describenda
 hac caelatura vtitur:

*Postquam ordine mensæ
 Ficta fames, signis perfectam auroque nitentem
 Infides pateram famulos ex more poposcit
 Qua Danaus libare Diis, seniorque Phoroneus
 Assueti, tenet haec operum, coelatura figuras
 Aureus anguicomam praefecto gorgona collo
 Ales habet*

Nec

p] Epist. 1. 3. Epist. 9.

q] L. 2. C. 21.

r] L. 3. Eleg. 8.

s] L. 4. Eleg. 2.

t] L. XXXIII. C. XII.

u] Thebaid. L. 1. v. 540.

Nec minus elegans est descriptio quam dedit nobis
CAIUS SILLIUS v) ille orator nescio an poeta maior

Non una ministri

*Turba gregis posuisse dapes his addita cura
His adolere focos his ordine pocula ferre
Nec non Et certis struitur aspera mensa
Pondere coelati fulgent antiquitus auri.*

imo Poetarum latinorum Phoenix Publ. Virgilius w)
haec Emblemata aeternitati dedit verbis sequentibus,

*Ingens argentum mensis caelataque in auro
Fortia facta patrum*

Cui Iuvenalem iungas, x)

Argentum vetus, Et stantem extra pocula caprum.

Requisiuimus supra ad Emblemata vt sint exemptibilia
quod est, vt eximi & detrahi innoxie possint. Cuius
rei veritatem discimus ex CICERONE non modo,
verum etiam ex Legibus Romanis, ille de Emblemata
tibus dicit, quod illigentur & includantur in aureis po-
culis. y) Includere vero esse verbum, quod sit pro-
prium iis rebus. quae ornamentum causa, rei adiectae,
refelli ac separari possint, testis nobis est VLPIANVS
z) qui, *perueniamus*, inquit, *Et ad gemmas inclusas ar-
gento auroque, Et ait, Sabinus auro argentoque cedere.*
Nemo autem vocat in dubium, gemmas ornantes esse

v] Lib. x.
w] L. 1. aeneid.
x] Saty. 1. v. 76.

y] in Verr. IV. XXIV.
z] L. 19. §. 13. D. de auro ar-
gento mundo.

exemptibilia ornamenta. Cui nondum placet nostra sententia, adeat ille eundem *VLPIANVM* a) clarius loquentem: *si gemma ex annulo legatur, vel aliae materiae iunctae, vel Emblemata, recte legantur, & separantur & praestanda sunt.* Cum quo amicé conspirant, quae profert *TULLIVS* b) nempe, *auelli & detrahi Emblemata posse;* Adeoque, inquires, horum Emblematum inclusio erit adiunctio, seu accessio industrialis? Ita fane est. Ergo, si alienum aurum, poculo suo, tanquam Emblemata, quis addiderit, licet pretiosius sit aurum poculo, tamen accessionis vice, cedit eidem. c) Cumque; ut cum *VLPIANO* d) loquamur, semper quando quaerimus quid cui cedat, spectandum, quid cuius rei ornandae causa adhibetur, ac ut cedat accessio principali, cedant gemmae quoque phialis vel lancibus inclusae, argento aurove, sequitur *primò* si cui argentum factum legetur, Emblemata aurea quae in eo sunt, sequi legatarium, quoniam argento cedit id quod ad speciem argenti iunctum est, e) *secundò*, auro legato, ea quae inaurata sunt, non deberi, nec aurea Emblemata, quae in rebus argenteis deprehenduntur; f) ex ratione, ornamenta adiuncta tanquam accessoria sequantur suum principale, quod hic aurum non est, sed argentum cum tamen sit aurum legatum.

§. IV.

a) L. 12. D. cod.

b) in Verr. C. 23. 24.

c) §. 16. Iust. de rer. diuis.

d) L. 19. §. 13. D. auro argento mundo.

e) L. 19. §. 5. cod.

f) L. 19. §. 6. Eod.

§. IV.

Manibus non solum relictus est honos fabricandi Emblemata, transiere ea quoque ad ingenii elaborationes; Duplex, huiusce significatus Emblematum, genus reperimus; & priore quidem sensu intelliguntur, ingeniosè dicta, seu concisae comparationes ornamenti causa orationi insertae. QUINTILIANO hoc genus scribendi non fuit incognitum, loquitur enim de *ornanda dictione quibusdam velut Emblematis*: Nec apud nos negliguntur haec Emblemata, tum in sacris tum in profanis orationibus: idque benè an malè investigare non vacat. In sacris tamen Concionibus eorum usus nimius meritò improbandus, scenicum enim quoddam prae se fert, omnes concionum partes, Emblematis incrustare, & talibus phaleris saepè nugacibus plebis aures percutere; Multorum scriptorum Emblemata habemus collecta, quorum vero plurima ad artis praecepta neutiquam sunt formata, uti demonstrat post alios D. MULLER in sua *Introductione in artem Emblematicam*. SAMBVCIVS & ipse venerabilis THEODORVS A BEZA in illis conficiendis non dedignati sunt terere tempus, quorum censuram reperies apud MASSENIUM in *speculo Imaginum veritatis occultae* COLONIAE anno 1650. primum edito: Clarissimus autem inter emblematicas olim habitus fuit ALCIATVS, vt illius etiam libellus in scholis publicis, classici auctoris instar coleretur; inde mirum non est, eum nactum esse commentatores doctissimos, CLAVDIVM MINOEM, FRANC. SANCTIVM. IOH. THVILIVM aliosque. Posterioris Emblematis exem-

B

pla

pla habemus, in illis picturis symbolicis, quibus adscripta sunt pauca verba, quae sensum picturae, & aliud, cuius causa res suscepta est, designant. Qui in colligendis huius generis utriusque Emblematis operam suam collocarunt, inter eos principatum iure tenet laudatus MULLERVS, in cuius *Introductione* iamiam dicta extat integrum caput *de Emblematum scriptoribus* ubi §. 7. prae caeteris in arte emblematica laudantur CAMERARIUS & PICINELLVS. Est quoque series horum Emblematum bene longa in quodam libello gallico a celeberrimo BAILIO sapissimè laudato, cui titulus *Bigarures de Des Accords*. Nos haec omnia iam mittamus, propiusque scopum nostrum accedamus, puta, agamus *de Emblematis TRIBONIANI*.

CAPVT II.

DE EMBLEMATIBVS TRIBONIANI.

Σύνοψις.

<p>§. I. <i>Introductio in caput secundum</i> §. II. <i>Brevis vitae descriptio Triboniani.</i> §. III. <i>Triboniani laudatores & vituperatores.</i> §. IV. <i>Index sociorum Triboniani.</i> §. V. VI. <i>Ostenditur necessitas Emblematum Triboniani.</i> §. VII. <i>Definitio Emblematis</i></p>	<p><i>Triboniani.</i> §. VIII. <i>Dantur Emblemata Triboniani.</i> <i>Iudicium de Wissenbachii labore.</i> §. IX. <i>Emblemata Iustiniano adscribenda.</i> §. X. <i>Emblemata recte vocantur Triboniani.</i> §. XI. <i>In Institutionibus Iustiniani, Caji institutiones non sunt interpolatae.</i> §. XII.</p>
--	---

§. XII. In Institutionibus Iustina-
ni sunt Emblemata. §. XIII. Ex-
empla Emblematum per substitutio-
nem verborum. §. XIV. Emble-
mata sensum legis interdum mi-
tant pristinum interdum non. §.
XV. XVI. Vtriusque generis Em-
blemata Triboniani existunt. §.
XVII. Ostendit existentiam in-
terpolationis in lege 14. D. de
statu hominum. §. XVIII. Demon-
strat in L. 14. turbatum ordinem
verborum esse. §. XIX. Dicit, in
lege 14. latere duplicem interpola-
tionem §. XX. Producit exempla
Emblematum, per solam auctio-

nem legis, novo verbo aut nova pro-
positione. §. XXI. Probat, dari
Emblemata, per solam erectionem
verborum. §. XXII. Per inter-
polationem lex ipsa non extingui-
tur. §. XXIII. Extinctio legis non
est Emblemata. §. XXIV. Qui ver-
ba aliena facit sua, non interpo-
lat. §. XXV. Sine lege non da-
tur Emblemata, nec solius inscrip-
tionis ademptio facit Emblemata. §.
XXVI. Exemplum Emblematis ex
Emblemate oriundi. §. XXVII.
Datur Emblemata in propria lege.
§. XXVIII. Duo dubia removen-
tur & concluditur caput.

§. I.

HÆc sunt quae Prolegomenorum loco, commenta-
tioni nostrae praemittere nobis placuit, parum
curantibus, censuram eorum, qui longe supra vo-
ces elati, earum investigationem, suo ingenio existi-
mant indignam, nihilque rectum, nisi quod concate-
natae profundorum ratiociniorum seriei conveniat, pu-
tant, omneque illud alto spernunt supercilio, quod ve-
terum scriptorum lectionem quodammodo redolet.
Neque etiam movemur illis quibus primum nostrae Di-
sputationis Caput, materiae nostrae lucis nihil adferre,
nosque adeo errasse extra tramitem, est opinio; Quae,
vt de iucunditate atque vtilitate eius, quod olim obti-
nit

nuit, cognitionis, iam nihil dicamus, reliquo labore nostro, vti speramus, facile collabatur.

§. II.

Qui Emblemata TRIBONIANI nosse cupit, eum oportet & ipsum TRIBONIANVM & eius socios *Emblematum* auctores quoque nosse. TRIBONIANVS itaque aut vt, propter plerorumque Codicum lectionem quidam malunt, TRIBONIANVS a) gente Pamphilius, patrem habuit Macedonianum, b) Propter ingenii sui aciem, ac, ut tum erant tempora, eruditionem summam c) ad apicem honorum, quos sui ordinis homines poterant expectare euectus est. Erat etenim *Magister officiorum* d) *Exquaestor sacri Palatii* e) *exconsul* f) Inde superbiuit titulis, *sacri, eminentissimi, magnificentissimi, sublimis, & illustris Magnificentiae* g) quorum illustrationem dedit nobis insigne Vniuersitatis Noricae decus *Christian Gottlieb Schwarzius*. h) Mortuus est Tribonianus in Quaestura anno DXLV. relictis, filio, & ex eo multis nepotibus; i)

§. III.

- a] HEINECCIUS in Hist. I. Civ. Rom. lib. 1. C. VI. §. 388.
 b] PROCOPIVS de Bello Persico, lib. I. C. XXIV. pag. 263.
 c] idem l. c. nec non Cap. XXV. Conf. Hoffmanni Historiam iuris Parte 1. Lib. 2. C. 2. §. 1. n. b.
 d] GV'THERIVS de officiis domus Augustae l. 2. C. 20. & l. 3. C. 10.
 e] §. 3. proem. Inst. PROCOPIVS l. c. C. 24.

- f] L. 2. C. de vetere Iure enucleando; Const. *omnem Reip.* §. 2. ad Antecessores: Const. *tantum* §. 9. de confirmat. Digest.
 g] Vid. Hoffman. Hist. I. R. p. 1. L. 2. C. 2. pag. 552.
 h] in schol. Philolo: ad Proem. Inst. C. 2.
 i] Procopius in Hist. arcan. C. 20. Conf. Hoffmann. l. c.

§. III.

Quum extet magnus, qui scripserunt vitam TRIBONIANI numerus k) actum ageremus, si prolixiores in ea esse vellemus; neque etiam ad Emblemata TRIBONIANI eorumque *cognoscendi Principia* necessaria est descriptio vitae TRIBONIANI omnibus numeris absoluta; Inde quoque fit, vt de eius indole nulla verba faciamus indicantes solummodo eius vituperatores ac laudatores defensoresque. In detegendis itaque Triboniani vitiiis toti fuerunt, l] HESYCHIVS SVIDAS m] PROCOPIVS, HARMENOPOLVS, CAELIVS RHODIGINVS, LVDOVICVS VIVES, & qui primo loco nominandus erat FRANCISCVS HOTOMANNVS n) Virtutes vero Triboniani praedicauere eiusque Manes ab iniquis obtreccionibus vindicarunt, GIPHANIVS GVINETVS, GVILIELMVS MARANVS, CHIFLETIVS, IACOBVS CVIACIVS, RADVLPHVS FORNERIVS, VLRICVS HVBERVS, IANVS VINCENTIVS GRAVINA, ANTONIVS SCHVLTINGIVS atque novissimus TRIBONIANI panegyrista, IOHANNES PETRVS a LVDEWIG o) aliique.

§. IV.

Haec de Triboniano, cuius fidei vastissimum Ius

B 3 Ro-

k] Refer huc potissimum I. P. a Ludw. Vit. Iust. Theodorae nec non Triboniani Halae 1731. 4to.

l] de viris illustribus

m] Voce τριτωνιανος

n] Conf. Brunnquelli Hist. Iur. P. 2. c. 1. §. 31. seq.

o] Idem l. c. Heinccius l. c. §. 389. pag. 388. atque Hoffmann l. c. pag. 553. seqq.

Romanum in vnum corpus redigendum commisit, ei-
que focios quorum tamen Princeps esset, adiunxit IV-
STINIANVS Imperator, tum temporis Ictos optimos ma-
ximos, p) quos recensibimus eo ordine quo exhibuit
FABRICIVS q) quem secutus est, CHRIST. GOTHOF. HOFF-
MANNVS: r)

ANATOLIVS, Magister, in schola BERYTENSI, ius
docens, mortuus in terrae motu CONSTANTINOPOLI s)
BASILIDES VIR excellentissimus, Expraefectus praetorio
Orientis & Patricius quem Procopius t) vocat *virum
mansuetudine & aequitate inter Patricios clarum*:

CONSTANTINVS Comes largitionum sacrarum &
Magister scrinii libellorum & cognitionum.

CRATINVS Comes sacrarum largitionum:

DIOSCORVS Advocatus fori Praetoriani:

DOROTHEVS Quaestor pulatii, docens primum leges
Beryti, deinde Constantinopoli.

Ev-

[p] Const. HAEC QVAE NECES-
SARIO. §. 2. de nov. Cod. fa-
ciendo. L. 11. §. 9. 11. L. 3.
§. 9. C. de vetere iure cunctan-
do: Const. SYMMA REIPVBL.
§. 2. de Iustin. Cod. confirm.
Const. CORDI NOBIS §. 2. d.
Emend. Cod. Iustin.

q] In Biblioth. Graec. C. VI.

r] In Hist. Iur. P. 1. l. 2. C. 2.
§. 1. n. c. pag. 556.

s] Const. TANTA §. 9. DE VETE-
RE IVRE ENVCL. ubi: *sed &
Anatolium virum illustrem ma-
gistrum qui & ipse apud Beryten-*

*ses Iuris, Interpres constitutus ad
hoc opus adiectus est, ut ab anti-
qua stirpe legitima procedens,
cum & pater eius LEONTIVS
qui post Patricium inclytae recor-
dationis Quaestorem & Anteces-
sorem, & avus eius EVDXIVS
post LEONTIVM virum gloriosiss-
simum, praetorium, consularem at-
que Patricium, filios eius optimam
sui memoriam in legibus relique-
runt. Const. quoque Heinec. l. c.
p. 378.*

t] Lib. 1. de Bello Persico Const.
Heineccius l. c.

EVTOLMIVS, Advocatus Praefecti Praetorio.

IACOBVS Consularis vir & Patricius.

IOHANNES Excellentissimus Vir Exquaestor sacri Palatii, Consularis atque Patricius u)

ISIDORVS Doctor Legum Constantinopoli & Beryti, vti quoque

IULIANVS Versor Novellarum Iustiniani in latinam linguam.

Rhetores sive Advocati Praefectorum Praetoriorum Orientalium quinque:

LEONIDES

LEONTIVS

MENNAS

PLATO

PROSDOCIVS

PHOCAS vir eminentissimus, Magister militum consularis atque Patricius x)

PRaesentivS Advocatus fori praetoriani:

SALAMINIVS Doctor Legum in vtraque Academia nempe Constantinopolitana & Berytensi.

STEPHANVS Advocatus praefecti Praetorio:

THEODORVS Praefectus vrbi Constantinopoli.

THOMAS Quaestor sacri Palatii,

THEOPHILVS Legum Doctor Constantinopoli & Magister scrinii libellorum:

TIMOTHEVS Advocatus Praefecti Praetorio.

§. V.

*] Idem l. c.

x] Idem l. c. Procopius in Anec. hunc Phocam appellat virum

acqui iustique obseruantissimum in eoque movere ab omni quaesu purum & vacuum.

§. V.

Horum virorum quibus princeps TRIBONIANVS erat, opera, in conficiendo corpore Iuris vsus est Imperator Iustinianus. Quae erat ineunda his ICTis in collectione tum constitutionum tum responforum; viam ipse praescipit Imperator in iis constitutionibus quae hodie partem Codicis repetitae praelectionis faciunt y) multoque longioribus quam quae hic apponi queant. Sufficiat, dixisse summam eorum quae IUSTINIANVS, in Compilatione Digestorum & Codicis a compilatoribus observari voluit, quae est huiusmodi: I. *Vt vetera Iura legerent: II. Optima & maximè vsui futura ex iisdem seligerent: III. Minus bene posita mutarent: IV. Superflua tollerent: V. Minus perfecta ordinarent: VI. Vbique tamen ICTi aut Imperatoris nomen in inscriptione retinerent: VII. In genere vero ubique prohibitu adderent vel tollerent:*

§. VI.

Ex qua ordinatione non poterant non oriri multae repetitiones frivolae, non paucae antinomiae, lacerationes librorum veterum ICrorum, negligentia in conservandis veterum iurium libris eorumque tandem interitus, & interpolationes quae vocantur Emblemata:

§. VII.

y] Sunt illae constitutio: *Deo Auctore* Constit. *Tanta* Conf. *Dedit nobis Deus* de veteri Iure enucleando: Conf. *Haec quae necessa-*

rio de nov. Cod. fac. Const. *Summa* Reip. de Iustin. Cod. conf. & Const. *cordi nobis est* de emend. Iustin. Cod.

§. VII.

Structura rei nobis vocatur dispositio seu ratio rei. Forma est ratio sive dispositio alicuius rei. Ergo forma legis est ratio sive dispositio legis. Sic legis fiduciariae olim forma erat eius dispositio seu structura; *vti inter bonos bene agier oportet.* CICERO *ad fam. l. 7. Ep. 12.* Interpolare nobis est mutare aliquid in aliam formam, CICERO ait z) *Tollendo quod esset, semper aliquid demendo, mutando, curando, ne litura appareat interpolando:* Ita olim mutatio vestimentorum veteratorum in vestimenta novitiorum erat interpolatio veteratorum; VLPPIANVS sic scribit a) *Quia igitur venaliciarii sciunt, facile decurri ad novitiorum emtionem, idcirco interpolant veteratores, & pro novitiis vendunt.* Cum igitur interpolatio sit mutatio rei in aliam formam, consequens est, vt interpolatio legis sit mutatio legis in aliam formam; Quia vero haec mutatio fit plerumque *inserendo iniungendo adjiçendove* idemque locum habet in Emblematicis (videatur Caput primum) factum est, ut interpolationes legum appellatae fuerint *Emblemata.* Est ergo *Emblema TRIBONIANI* nihil aliud quam *Interpolatio legis a compileribus facta.*

§. VIII.

Dari Emblemata in Corpore Iuris Romani, qui negat aut in dubium saltem vocat, eum, necesse est in
ma-

z) in verrem pag. m. 108.

a) Conf. quoque l. 45. D. de con-

trah. Emt. l. 37. D. de acq̃litiã Edicto.

maximarum rerum earundemque toto orbe litterato
 notissimarum ignorantia versari. Ut enim taceam
 CONTIOS GOVEANOS CVIACIOS, HOTOMANNOS
 BALDVINOS, FREHEROS, MAESTERTIOS, AV-
 TVMNNOS, MATTHAEOS aliosque de Iuris prudentia
 elegantiori optimé meritos; qui iam dudum Emblemata
 multitudinem monstrarunt; IOHANNES IACO-
 BVS WISSENBACHIVS nobis loco omnium esse po-
 test, cuius Emblemata in manibus omnium feré sunt.
 Vitio quidam vertunt eidem laborem hunc suum, qua-
 si illum susceperit, a Praeceptore suo ANTONIO MAT-
 THAEO incredibili TRIBONIANI odio imbutus, in
 qua sententia quoque erat, B. HEINECCIUS b) qui
 propterea adstipulatur c) CORNELIO VAN BYN-
 KERSHOEK ita scribenti; *Quum & ipse olim in hunc li-
 brum incidissem, & miratus & indignatus sum, quod eo
 opusculo dicatur auctor sibi viam parasse ad famam: nam
 nihil quicquam ibi videtur praestitisse quam quod, ut est in
 Proverbio hircum mulgentibus, cribrum supposuerit. Ex-
 hibuit sesquicentum fere Emblemata, sed ex aliis maxi-
 mam partem descripta, quae enim ex suo ipsius ingenio
 profecta sunt, vix numerum faciant; saepe etiam in libel-
 lo inseruit παρρησια ἐργῶν μελέτων, ut solent qui primum
 quid scriptitant, eruditionis ostentandae gratia: sed & ea
 parerga non minus aliis auctoribus debentur quam ipsa
 Emblemata ut observabis si vel eos ipsos locos, excutias
 quos ipse adducit; Nec non laudat idem HEINECCIUS*

b) l. c. p. 392.

c) T. 2. obs. 2. in praef.

IOHANNEM WYBONEM, qui causam TRIBONIANI contra WISSENBACHIVM egit. Nos quidem litem hanc nostram facere nolumus, neque inquiremus, utrum WISSENBACHIVS ex alieno iugenio scripserit, iustoque acerbiolem erga IVSTINIANVM TRIBONIANVMQVE sese gesserit; illud tantum pace tantorum manium adstruemus WISSENBACHIVM laude sua defraudandum non esse, quippe qui nobis per indicem quasi exhibuit Emblemata, quae alioquin ex multis libris conquirenda essent. Inde quoque nostram quidem sententiã laudem quam meretur ille, non minuit, quin potius auget Heineccius, dum illum animo licet culpandi *Emblematum consarcinatorem* appellat & quamvis fortasse hic *consarcinator* quasdam leges putaverit interpolatas quae non sunt, eo tamen ipso tantam IVSTINIANO iniuriam non fecit, quantam quidem non nulli clamitant, cum multa sine dubio Emblemata existant quae ob penuriam fragmentorum oculos nostros fugiunt. Sane eadem coniectura fuisse videtur saepius laudato HOFFMANNO d) Iureconsulto acutissimo cuius verba notatu dignissima sunt: *Hinc fortè si VLPIANVS si CAIVS si PAVLVS si MODESTINVS inter vivos reverterentur, vix adduci possent, vt crederent multa, quae in digestis ex eorum libris excerpta esse dicuntur, ex eorum scriptis petita esse, scio quidem hanc libertatem certis terminis inclusam fuisse* C 2 *Tribonianum non absolutam*

d) In Hist. Iur. Rom. P. 1. l. 2.

C. 2. p. 575.

tam prohibitu figendi & refigendi facultatem habuisse, cum nihil aliud quam quod in foro receptum, & usitatum esset, huic libro inserere debuisse, sed & hac licentia omnium excerptorum fidem evertit, accedit quod valde dubium sit TRIBONIANVM intra praescriptos terminos se continuisse. Haec HOFFMANNVS cuius sententiam paucis illustrabimus. Nempe WISSENBA CHI VS legem XV. D. de Transactionibus nisi nos omnia fallunt, inter Emblemata non refert, & tamen negari non potest, eam valde interpolatam esse; Collatio eius cum fonte suo rem faciet clariorem. Desumpta ea est ex libro I. IULII PAULI sententiarum receptarum e) ubi ICTUS dicit; Pacto convento Aquiliana stipulatio subiici solet, sed consultius est huic poenam quoque subiungere, quia rescisso quoquo modo pacto, poena ex stipulatu repeti potest: QVAE VERBA IN DIGESTIS ITA SVNT MUTATA: Pacto convento Aquiliana QUIDEM stipulatio subiici solet, sed consultius est huic POENALEM quoque STIPVLATIONEM subiungere, quia rescisso FORTE pacto poena ex stipulatu PETI potest.

§. IX.

Cum leges quas Imperator compilatoribus in enucleando vetere Iure praescripserat observandas, interpolationes iuris antiqui habeat pedissequas necessarias, (per §. VI.) consequens quoque est ut IUSTINIANVS praeceperit compilatoribus Emblemata conficienda. Et quia eadem leges praeter TRIBONIANVM ad reliquos

e) Conf. Schulting, Jurispr. ante Iustin.

quos quoque Compilatores directae erant (per §. V.) conclusio quoque non minus prona est, etiam his ab eodem esse iniunctam legem Interpolationis. Porro, quum IMPERATOR compilatoribus in construendo absolutissimo iustitiae templo f) vsus esset, tanquam instrumentis quibus nullum opus adscribi potest; sicuti Leges principis quas eius nomine & iussu concipit Minister, non huic tribuuntur, quodque quis per alium facit, ipse facit, liquet iam, IMPERATOREM IVSTINIANVM totius compilationis adeoque omnium eius virtutum ac naevorum, illius iussu ab Architectis commissorum, auctorem esse; ad quos naevos quia referenda sunt Emblemata: & horum causam in Imperatore quaerendam esse. Atque, si verum est, quod negari non potest, & TRIBONIANO & collaboratoribus eandem legem fuisse datam *interpolandi*, verum quoque esse oportet, & horum virorum interpolationes Iustiniano deberi.

§. X.

Duo ferme sunt, quae nobis obiici possent, quorum alterum est, quod fieri potuerit vt TRIBONIANVS cum sociis limites interpolando excefferit sibi praescriptos, indeque proprio nomine egerit; alterum quod si vero hoc factum non sit, tunc tamen Emblemata non TRIBONIANI sed IVSTINIANI vocanda esse. Verum enim vero, si cui potestas data est, pro lubitu agendi id, quod agendum est, is potestatem nul-

f) Constat, Deo autore §. V. cod. de vet. Iure enuci.

lis limitibus circumscriptam nactus est, adeoque de eodem in eadem re excessus locum non habeat, ac de potestate a Iustiniano indulta compilatoribus, intuitu interpolationis legum, idem iudicium sit ferendum cum possent pro lubitu addere & tollere (per §. V.) dubio iam caret, compilatores transilire limites praecepti, indeque suo nomine agere non potuisse, sed quicquid interpolaverunt, id omne nomine IMPERATORIS interpolasse. Alterum dubii caput quod situm est in coniunctione Emblematis cum nomine TRIBONIANI ut diluamus, fatendum quidem est, si ad negotium quod inter IVSTINIANVM & compilatores intercessit, eiusque eventum respectus habeatur, Emblemata esse vocanda non TRIBONIANI sed Iustiniani. At quid impedit, quo minus denominationem accomodemus ipsi interpolationis actui, qui cum susceptus sit, a manibus compilatorum non IMPERATORIS; non modo, ut, in re tam ingrata, parcamus nomini IVSTINIANI, vere magni, aequitas suadet ut eius mentio ne fiat, sed etiam res ipsa postulat, ut *Emblemata* adscribantur eius intuitu compilatoribus quorum caput, quia erat Tribonianus, haud ineptè suppresso sociorum nomine interpolationes legum *Emblemata* TRIBONIANI appellentur.

§. XI.

Interpolatio legis est mutatio legis in aliam formam; Legis forma autem est ratio seu dispositio legis (per

(per §. VII.) Ergo interpolatio legis formam legis afficit. Ergo salva legis forma, interpolatio legis non datur. Accommodatio formae legis ad aliam legem est *Imitatio* formae legis in forma alius legis, ut si imiteris structuram templi Sancti Petri quod est Romae in structura templi novi Catholici Dresdenfis. Ergo accommodatio formae legis in alia lege fit salva legis illius forma. Ergo talis accommodatio legis non est Interpolatio legis, quando autem quis legem ab alio conceptam suam facit, legislator salva illius forma, imitatur formam legis, & accommodat legem. Ergo legem non interpolat, IUSTINIANVS in condendis suis *Institutionibus* multas CAII *Institutionum* formas fecit suas, salvis illis. Ergo accommodavit easdem; ergo non interpolavit easdem ibidem; ergo in *Institutionibus Iustinianeis* ubi reperitur imitatio Caii Institutionum Emblemata non sunt. Contra ea vero quoniam idem Imperator loca ex Institutionibus CAII in Digesta translocavit, easque ibidem CAIO adscribi voluit, simulque in aliam formam mutavit, sequitur eum in Digestis CAII *Institutiones* interpolasse:

§. XII.

Cum sit ratio seu dispositio Legis nobis nihil aliud quam structura legis, quae formae nomine venit; haecque, quando mutatur, Emblemata oriatur, (per §. XI.) atque in Institutionibus Iustinianeis reperiantur eiusmodi mutationes, mutantur enim in aliam formam *lex Iulia*

Julia de Adulteriis g) *Lex Cornelia de sicariis* h) *Lex que Cornelia de Falsis*; i) Conclusio sponte fuit in Institutionibus dari quoque Emblemata k)

§. XIII.

In veterum ICtorum responsis saepius vox *Iupiter*, *Diepiter* occurrit l) cuius loco Compilatorum manus DEI vocem reposuit, m) porro in locum vocis *formulae* substituerunt *formam* n) TRIBONIANVS pro verbis: *aut per populum* o) scripsit: *aut principis auctoritate*: p) ergo IVSTINIANVS verba in veteris Iuris libris deleuit & in eorum locum alia surrogavit:

§. XIV.

Si structura legis afficitur; oritur mutatio legis in aliam formam (§. XI.) Ergo affecta legis structura fit interpolatio legis. Structuram legis facit locatio & praesentia verborum (§. VII.) Quoties itaque mutantur verba, toties afficitur structura legis. Iam vero deleto verbo legis, alioque substituto, mutantur verba legis. Ergo mutatur structura; Ergo mutatur forma legis; Ergo

g) §. 4. Inst. de publicis Iudiciis.

h) §. 5. Inst. eodem

i) §. 7 Inst. eodem.

k) Wissenb. Emblem. p. m. 160. 162.

l] WISSENB. l. c. p. m. 3. seq.

m] in Leg. 2. §. 7. D. de Orig. Iuris.

o] CAIVS lib. 1. Inst.

p] L. 2. Pr. D. de Adopt.

q] plura huius substitutionis verborum exempla vid. in Wissenb. passim.

Ergo lex interpolatur. Quia substitutum verbum synonymum delati verbi esse aut aliud denotare potest; consequitur, mutationem legis in aliam formam aut sensum legis retinere aut mutare; Ex quibus tandem concluditur, interpolationes huius generis aut sensum legis tollere pristinum, aut eundem relinquere intactum.

§. XV.

Interpolatur lex per substitutionem verbi in locum delati (§. XIV.) IUSTINIANVS verba e legibus antecessorem suorum ac libris veterum prudentum eiecit aliaque iniecit; (§. 13.) Ergo existunt *Emblemata TRIBONIANI* per substitutiones vocum in locum delatarum.

§. XVI.

Verba: *poenalem stipulationem & forte*, quae TRIBONIANVS cum sociis inseruit legi, pro *poenam & quoquo modo*, (§. VIII.) sensum legis pristinum non mutant; verba autem ab architectis corporis iuris substituta: *principis auctoritate*, in locum verborum: *per populum* (§. XIII.) mutationem sensus legis inferunt. Ergo dantur *emblemata TRIBONIANI* per substitutionem verborum in locum delatarum, quae sensum legis retinent & quae mutant eundem.

§. XVII.

IULIVS PAVLVS r) scripserat: *Mulier, si mon-*

r) Senr. Recept. L. IV. Tit. IX.
§. III. & IV.

D

strosium

strosfum aliquid, aut prodigiosum enixa sit, nihil proficit, non sunt enim liberi, qui contra formam humani generis conuerso more procreantur. Partum, qui membrorum humanorum officia ampliavit, quia hac ratione aliquatenus videtur effectus, matri prodesse placuit. Hunc locum ita exhibet IUSTINIANVS: s) non sunt liberi qui contra formam humani generis conuerso more procreantur, veluti, si mulier monstrosfum aliquid aut prodigiosum enixa sit. Partus autem, qui membrorum humanorum officia ampliavit, aliquatenus videtur effectus: & ideo inter libros connumerabitur.

§. XVIII.

Quoties mutantur verba legis, toties structura eius, adeoque forma mutatur. (§. XIV.) Consistit etenim structura legis in locatione & praesentia verborum (§. XIV.) Ergo turbatio ordinis, quo sese excipiunt verba legis & amplectuntur, efficit mutationem legis in aliam formam; Ergo interpolationem. (§. VII.) Ergo *Emblema*. (§. VII.) Quae turbatio cum sit facta a compileribus (§. XVII.) concluditur: ea fieri *Emblema TRIBONIANI*. Ergo *Lex XIV. D. de statu hominum, habet Emblema TRIBONIANI*.

§. XIX.

Quoniam turbatio ordinis verborum legis facit inter-

[s] in lege 14. D. de statu Homi-
num, Conf. CUIAC ad PAVLI

Recept. SENT. L. IV. Tit. IX.
§. 3. & 4.

interpolatam legem, & illa potest exerceri sine interiectione novi verbi, sequitur *Emblemata* sine additione verbi aut propositionis novae existere posse. Cum itaque nuda turbatio ordinis faciat *Emblema*; eo magis *Emblemata* oriri debent ex coniunctione turbati ordinis verborum, cum suppositione novi verbi aut novae totius propositionis; quae duo, quia concurrunt in *lege XIV. D. de statu hominum* (per §. 17. duplici ratione in illa latet *Emblema* TRIBONIANI. Denique quandoquidem *Emblema* possibile est, salvo legis sensu, (§. XIV.) nec per interiectionem novi verbi, aut novae propositionis (§. XIV.) nec quoque per nudam ordinis verborum turbationem sensus legis semper mutatur; possibile certe est *Emblema tam* per nudam turbationem quam per secutam insuper autionem legis, novo verbo, aut nova propositione salvo legis sensu.

§. XX.

Quodsi mutatio legis formae sita sit in turbatione locutionis verborum (XIIIX.) quae locutio dispositio legis vocatur (§. XIV. §. XIIIX.) prono alveo fluit; quod contingat turbatio dispositionis legis per insertionem novi verbi aut novae propositionis, licet ex verbis legis genuinis nullum dematur; adeoque talis turbatio sit interpolatio legis. (§. XI.) Compilatores autem saepe saepius verba imo integras propositiones veteris Iuris libris iniunxerunt, verbaque antiqua & genuina retinuerunt

runt simul. Videndi causa in medium proferamus exemplorum bigam: scripserat DOMITVS VLPIANVS t) sub ANTONINO CARACALLA libros sex de censibus in quorum secundo IUSTINIANVS ait u) extitisse verba: *senatores accipiendum est eos, qui a Patriciis & Consulibus usque ad omnes illustres viros descendunt: Quia & hi soli in senatu sententiam dicere possunt.* Cum enim dignitates illustrium & super illustrium spectabilium & clarissimorum sub ultimis, temporibus Imperatorum Constantinopolitanorum demum in vsu esse coeperunt quibus VLPIANVS non vixit; constat haec verba non VLPIANO cuius inscriptio legis est, sed compilatorum manibus deberi. Secundo loco producamus §. XII. legis VII. Dig. de Pactis: *Quod ferè novissima parte pactorum ita solet inferi, rogavit Titius, spondit Mevius; haec verba non tantum pactiois loco accipiuntur sed etiam stipulationis.* Ideoque ex stipulatu nascitur actio nisi contrarium specialiter approbetur, quod non animo stipulantium hoc factum est, sed paciscentium. In qua lege verba: *nisi contrarium - - - paciscentium*, vt demonstravit x) HOTOMANNVS a TRIBONIANO vel fociis nullo verbo VLPIANI L. IV. ad Edictum demto, inserta sunt. Quia vero ex his patet, dari mutationes legum in aliam formam, per adiunctionem novorum verborum

r] L. 1. D. de Censib. Conf. vit.
Vlpiana Ioh. Bertrando edita
apud schulting. Iurisp. Ante-Iust.
p. m. 551.

u] in leg. ult. pr. D. de senator.
x] L. VII. Observ. 111. Conf.
WISSENB. p. m. 15. sq.

rum aut novarum propositionum integrarum, retentis legis verbis mutatae; Dubitari non debet quin mutationes & hae, constituent *Emblemata*. Ergo in *Lege VII. de Pactis*, & in *Lege ultima principio Dig. de Senatoribus* sunt *Emblemata* TRIBONIANI.

§. XXI.

IVLIVS PAVLVS lib. V. *Quaestionum* dixit: Tutor pupillam vel adultam uxorem ducere non potest: y] ex quibus verbis vocem: pupillam eiecit Compilator z) eiusque loco nullam reposuit: Cum vero ereptio vocis ex structura legis turbet ordinem verborum legis, adeoque eius rationem seu formam mutet, haecque mutatio sit interpolatio quae vocatur *Emblema*, concluditur, omissionem verbi in lege a Compilatoribus commissam nullo alio verbo substituto, esse *Emblema*. Ergo in lege XXXVI, *Dig. de Nupt.* est *Emblema* TRIBONIANI.

§. XXII.

Ad interpolationem legis requiritur mutatio legis in aliam formam (§ VII.) forma vero legis consistit in structura eius, quae est ordo & praesentia verborum (§. XIV.) Et IVSTINIANVS voluit, vt, licet mutetur forma legis, tamen eius nomen & legis auctoritas maneat

D 3

neat

y) Conf. L. 60. & 61 D. de Iure dot. & VLP. frag. tit. 11, 20. z) in L. 36. D. de Nup. Conf. Wissemb. l. c. p. m. 57.

neat, imo auctoris nomen retineatur, & sit, ac si verba interpolata, sint *ICTi* vel *Imperatoris eius*, cuius erant ante interpolationem, in *Const. Deo auctore. de vet. Iur. enucl.* Ergo per interpolationem, lex non desinit esse lex, adeoque etiam loca veterum Ictorum interpolata non desierunt esse talia; sicuti ipsum aedificium mutata eius structura non extinguitur sed aedificium manet. Quia autem mutatio formae legis sensum pristinum legis tollere potest (§. XIV.) fieri non repugnat, ut post interpolationem lex delictum statuatur capitale, cui ante interpolationem poenam capit non dedit; quale exemplum habetur in interpolatione legis Iuliae: *de Adulteriis in parag. 4. Inst. de publicis Iud.* ex quibus porro sequitur, usum legis pristinum modo augeri modo minui per interpolationem posse.

§. XXIII.

Cum mutatio structurae legis contingat per demissionem propositionis aut verbi, sive illorum loco alia verba reponantur sive non [XIV. XV.] aut per simplicem translocationem verborum, exempli gr. si pro: *fur laqueo suffocandus* scribatur: *laqueo fur suffocandus*: aut per iniunctionem novi verbi novaeve propositionis nullo verbo legis demro, (§. XIX.) Conclusio valet quod non sit mutatio legis in aliam formam quando tota legis structura extinguitur, eiusque in locum nova non substituitur ut si Imperator legis IULIAE structuram, seu

feu seriem verborum deleuisset totam, nihilque plane eius loco reposituisset, aut extinxisset PAVLI sententias receptas earumque in digestis nullam fecisset mentionem. Ergo quoque abrogatio legis ab antecessore latae interpolatio non est, ergo non *Emblema*.

§. XXIV.

Accomodatō legis fit imitatione formae legis in alia lege. Ergo non est Interpolatio (§. XI.) ista imitatio autem fit, si aliquis verba legis, alterius, sua facit, siue in iis aliquid mutet siue non; Ergo vbi Imperator alterius ICTi verba facit sua in corpore Iuris, siue in iis aliquid mutet siue non, ibi leges noui interpolavit, ibi *Emblema* non fecit.

§. XXV.

Emblema est mutatio Legis in aliam formam. Ergo debet adesse Lex. Vbi itaque lex non adest, ibi *Emblema* est impossibile. Ergo si Imperator ICTo alicui librum ab alio scriptum affuxerit, ex eoque libro locum eius nomini supposuerit; hoc falsum non poterit *Emblematis* nomine notari. Porro ad *Emblema* non referri potest, quando sola inscriptio legis mutatur lexque ipsa eidem non supponitur sed alia materia: Vt si Imperator rubro: PAVLVS libro 23. ad SABIN. subiecisset legem §. Cod. de Praescript. 30. vel 40. annorum.

§. XXVI.

XXVI.

Qui alterius verba facit sua, non interpolat. Ergo ad *Emblema* requiritur, ut interpolator, neque verba quorum ordinem turbat, venditet sua, neque illa nova verba quibus formam legis mutat, nova esse confiteatur (per §. XXII. Qui ex PAULI *Isti receptis sententiis* locum decerpfit huncque locum *Ulpiani* Commentario inferuit a) factumque hoc silentio pressit, ille verba non fecit sua sed potius aliena & in utroque loco formam legis mutavit, in altero, demendo quid, in altero addendo quid. Ergo in utroque loco *Emblema* fecit.

§. XXVII.

Ad interpolationem legis requisivimus; ne interpolans alterius verba faciat sua, nec nova, quibus interpolatio fit, pro novis haberi velit. Ergo, qui legem a se ipso latam, auget novis suis verbis, credique vult, legem hanc ab initio a se ita conceptam & promulgatam esse, uti post autionem conspicitur, ille aliena verba non facit sua, nec nova verba venditat nova; Ergo propriam legem interpolat, Ergo facit *Emblema* in lege propria.

§. XXVIII.

Duo restant removenda. Nimirum posset quispian erroris nos arguere, quod ad *emblema* postulaverimus,

*) Conf. Christ. Ot. a Boekelen de
diversis familiis vet. Ictor. p. m. 88.

rimus, ne interpolans aliena verba fecerit sua, cum tamen *Imperator* ipse in *Const. Deo auctore de Vet. Iur. Enucl.* iusserit, vt vetera iura a se emendata habeantur pro suis legibus. Quo tamen dubio non mouemur; cuiuslibet enim verba *Imperatoris* paulo penitius inspicienti patebit facile; iussionem ipsius non ad interpolationes, sed ad veteris iuris auctoritatem spectare, quam tribui voluit veterum iurium libris in corpus iuris relatis, eandem, quam haberent constitutiones a semetipso promulgatae. Alterum autem quod nobis possit obueriti, est, quod loca veterum prudentum leges adpellauerimus. Verum & hoc nullius momenti est; cum enim veterum Istorum libri, ab ipso *Imperatore* essent ad *ius vetus* relati, & loca ex iis in corpus iuris translata, hac ipsa translocatione *vim legis* consecuta sint, imo, quod maximum est, eorum plurima ante corporis iuris compilationem *legis instar valerent*. Stabit, his non obstantibus, salua definitio *emblematis TRIBONIANI*, quod sit: *interpolatio legis a compilatoribus facta*.

CAPVT III.

DE PRINCIPIO COGNOSCENDI EMBLEMATA TRIBONIANI.

Σύνοψις.

§. I. Definitio principii cognoscendi	§. II. principia essendi & sciendi emblematis	§. III. De principii essendi & sciendi emblematis
§. IV. Tribon. remissive agit, Modus		

Modus mutationis legis varius §. V. Rationis cur cognoscatur, emblemata Triboniani definitio §. VI. Quid requiratur ad probationem ordinis verborum legis turbati; §. VII. Exempla ordinis turbati. §. VIII. Cognoscitur emblem. Tribon. ope fragmentorum, quae indicantur. §. IX. Inquirat in paucitatem fragmentorum. §. X. Exempla legum in quibus emblemata Triboniani probantur ex fragmentis. §. XI. XII. Ratio cognitionis emblemata-
tum Tribon. petenda quoque interdum ex scriptoribus graecis ac romanis §. XIII. Interdum ex ICto. §. XIV. Principium cognosc. emblem. Tribon. praebere potest etiam notitia sectarum ICtorum. veterum. §. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. nec non historia iuris romani. §. XXIII. XXIV. uti quoque diversitas seculorum latinitatis. §. ult. usus huius materiae demonstratur & concluditur.

§. I.

Ratio est id, unde intelligitur cur alterum fit. a) Principium est, quod in se continet rationem alterius. b) Possibile est, quod contradictione caret. c) Existentia est complementum possibilitatis. d) Cognoscere est, rem obuiam vel simpliciter apprehendere vi primae mentis operationis, vel de ea iudicare per operationem secundam. Quod in se continet rationem, cur alterum fit possibile, est principium essendi. e) Quod in se continet rationem, cur alterum existat, est principium fiendi

a] LVD. PHIL. THVMMIGII
Instit. Philos. Wolfianae Part. I.
pag. 41. §. 9.
b] IDEM. p. 1. p. 63. §. 93.
c] Celeb. WINKLERI Instit. phi-

los. vniuers. ontolog. C. III.
§. 36.
d] IDEM l. c.
e] IDEM l. c.

fiendi f) Quod continet rationem cur alterum cognoscatur, est principium cognoscendi g]

§. II.

Quum principium quod in se continet rationem possibilitatis, sit principium essendi; ex notione vero emblematis in genere indissolubili nexu fluat possibilitas *emblematis Triboniani* (§. VII. Cap. II.) sequitur, principium essendi, *emblem. Triboniani* latere in notione emblematis in genere. Et quia principium fiendi continet rationem existentiae; ratio existentiae vero *emblem. Triboniani* sita sit, in praesentia turbati ordinis verborum legis pristinorum a compilatoribus; videmus quoque simul; principium fiendi *emblem. Triboniani* continere praesentiam turbati ordinis verborum legis pristinorum. Ergo, si cognosco in *lege 5. §. 1. D. de statu hominum* turbationem ordinis verborum, per omissionem propositionis: *Et mulier ex senatusconsulto Claudiano*: huius *emblematis Triboniani* adest principium fiendi. Si rem obviam apprehendere simpliciter, vel de ea iudicare per operationem mentis secundam, est rem cognoscere (§. I.) consequens est, cognoscere *emblemata Triboniani* esse ordinem verborum a compilatoribus turbatum vel simpliciter apprehendere vel iudicare de eodem, & si principium cognoscendi continet rationem cur alterum cognoscatur, simul patet, principium cognoscendi *emblemata Triboniani* continere rationem,

E 2

f] IDEM I. c.

g] THVMMIG I. c. §. 93.

cur apprehendatur simpliciter turbatus verborum legis ordo, vel de eo iudicetur. Ex quibus omnibus deducitur *principium cognoscendi emblemata Triboniani esse principium, quod continet rationem, cur cognoscatur emblemata Triboniani.*

§. III.

Principium cognoscendi est, quod continet rationem cur alterum cognoscatur (§. I. & II.) cognoscimus aliquid vel tanquam existens vel, possibile, vel vtrumque. Ergo principium cognoscendi supponit, aut possibilitatem aut existentiam principiati; aut vtrumque. Cognoscimus *emblemata Triboniani* non modo possibile sed etiam existentia. Ergo qui agere vult de *principiis cognoscendi emblem. Triboniani*, illum oportet quoque monstrare eorum possibilitatem & existentiam; praestitimus hoc in Capite secundo; Ergo recte & ordine nos fecisse sequitur.

§. IV.

Principium cognoscendi *emblemata Triboniani* monstrat rationem cur cognoscatur turbatio ordinis verborum pristini. Haec turbatio consistit vel in simplici verborum, aut propositionum mixtione, vel in ereptione verborum, aut propositionum, siue substituatur aliud verbum aut alia propositio, siue non, vel in iniunctione novorum verborum aut novarum propositionum, siue eripiatur simul verborum legis aut propositio siue non. (per Cap. II.) Hinc quilibet videbit; principium
CO-

cognoscendi *Emblemata Triboniani* continere rationem cur cognoscantur vel simplicitate verborum aut propositionum translocatio, vel eiectio, vel iniunctio novorum verborum aut propositionum legis.

§. V.

In legis interpolatione est turbatio ordinis verborum. Sciri autem turbatio ista per rerum naturam nequit, nisi noscatur ipse ordo, qui turbatus est. Ergo notitia ordinis verborum legis ante eorum turbationem est ratio, cur cognoscatur eius turbatio. Ergo principium cognoscendi emblemata Triboniani consistit in demonstratione status ordinis verborum legis, ante illam quam turbatus erat, a corrupto ordine diuersi.

§. IV.

Quoniam in principio cognoscendi *emblemata TRIBONIANI* adest tantum monstratio ordinis pristini, ab ordine post corruptionem diuersi; haec vero monstratio etiam fieri potest, per notitiam vocis ereptae aut substitutae; sequitur, ad principium cognoscendi emblemata *TRIBONIANI* omnimodam cognitionem omnium & singulorum verborum legis ante interpolationem, eorumque ferici, qua extabant ista, non esse necessariam.

§. VII.

Sic demonstro ordinem pristinum verborum legis, ab ordine corrupto diuersum per probationem: in

POMPONII *Lib. sing. Enchiridii* *b)* vocem *Dei* non extitisse; nec ibi *formam*, vbi *TRIBONIANVS* eam posuit *i)* nec apud *VLPIANVM* *Lib. III. de Censibus* verbum; *illustres*, *k)* nec apud *MODESTINVM* *L. I. de poenis* & apud *VLPIANVM* *L. V. ad Edictum* voces quinquaginta aureorum *l)* quas manus compilatoris supposuit.

§. VIII.

Quum ratio, cur cognoscatur emblemata *TRIBONIANI* consistat in ordine verborum legis pristino, diverso ab ordine verborum post interpolationem (§. VI.) liquet iam, monstrari diversitatem hancce luculentius non posse, quam ex ipsis fontibus interpolatis. Quorum omnium licet insignem fuisse multitudinem constat inter omnes; pauca tamen pro dolor, fragmenta supersunt; nempe;

Codex Theodosianus *m)*

Fragmenta Codd. Gregoriani & Hermogeniani *n)*
C. III Institutionum libri quatuor, licet non integri.

IVLII PAULI sententiarum receptarum libri quinque.

TI-

b) L. 2. D. de I. & I.

i) L. 2. §. 7. D. de O. I.

k) L. vlt. §. 1. D. de senat.

l) L. 24. & 25. D. de I. & I.

m) Conf. Hoffmann, l. c. p. 1. L. 1. C. 11. p. 479. n. c.

n) Apud Schulting, in *Iurispr. ante iustin.* p. 681.

Tituli ex corpore VLPIANI XXIV.

Mosaicarum & romanarum legum collatio ex integris PAPINIANI PAULI, VLPIANI aliorumque veterum iuris auctorum libris ante tempora IVSTINIANI desumpta.

Consultatio veteris cuiusdam Icti.

PAPIANI responsorum liber.

DOSITHEI Magistri liber III. continens Divi Adriani Imper. sententias & epistolas o)

§. IX.

Vnde vero tam mira fontium iuris veteris romani ante IVSTINIANVM, fragmentorum hodie superstitum paucitas? Quod quidem ad vetera Ictorum scripta spectat; igne mandato imperatoris Iustiniani eadem extincta esse, quorundam est sententia. Sed horum non modo errorem ostendit, verum etiam rationem istius paucitatis reddit is, cuius verba in medium producam, HOFFMANNVS p) Inquit enim: *Vana est illorum suspicio, qui IVSTINIANVM veterum Ictorum scripta flammis dedisse credunt. Nec ea HOTOMANNI in antitriboniano Cap. XII. fuit sententia. Praeterquam enim, quod tam insigne librorum incendium fileant omnes veteres scriptores, haud verosimile est unquam imperatori simile quid in mentem venisse. Quid opus habuisset imperator usum librorum antiquorum iuris*
in

o] Deprehenduntur fragmenta haec apud eundem.

p] P. I. L. 2. c. 2. n. 1. p. 575.

in foro prohibere, si igne iam consumti fuissent. Quis ausus fuisset, si forte flammis priuato consilio ereptum libellum tenuisset absconditum producere seruatum. Nec ignoramus, superfuisse aeuo iustiniano plures veteris iurisprudentiae reliquias. Excidisse vero hominum manibus scripta illa, non miramur. Pleraque iam Iustiniani aetate rara erant & difficillime inueniri poterant §. 17. Constit. ad Magn. sen. Et quis illis describendis operam dedisset aut ingentes sumtus in id collocasset, cuius exiguum pretium esse, non ignorare poterat. Ita enim *IVSTINIANVS* aeternitate suae collectionis sibi prospexisse, reliquorum vero obliuionem induxisse videbatur, dum §. 19. allegatae constitutionis statuit:

Vt imini vero nostris legibus, nulli earum, quae veteribus libris inscriptae sunt, attendentes, neque ad ea, quae nunc posita sunt, illas comparantes: quia etsi videantur quaedam invicem non consonare, tamen prius illud & vetustius nobis vt imperfectum displicuit, nunc autem hoc vifum est, debere obtinere.

Simus interea contenti his fragmentis ex naufragio quasi seruatis iisdemque vtamur ad iurisprudentiam romanam illustrandam. q)

§. X.

q] Quia fragmenta, quae enumeravimus, multis in locis ex ipso Corpore Iuris; verbis, quibus compilatores vi fuerint suppleta sunt; quilibet facile in-

dicabit, in istis locis fragmenta haec non pro fontibus habenda, neque vel ad defendendos vel culpandos compilatores adhibenda esse.

§. X.

Exempla legum, quarum verborum turbatus ordo, per ostensionem ordinis pristini ex ipso fragmento, monstrari potest, adducemus:

- L. 14. D. de statu Hom.
- L. 38. D. de Poenis.
- L. 6. Cod. de Dot. promiss.
- L. ult. Cod. eod.
- L. ult. Cod. de Patr. Pot.
- L. 22. Cod. ad Leg. Corn. de fals.
- L. 11. Cod. de Profess.
- L. 7. Cod. de Murileg.

§. XI.

In veteribus graecis & romanis scriptoribus multae sunt iuris, quod ante Iustinianum obtinuit, particulae. Exemplorum loco sequentia sunt.

Lex Romuli I.

de officio Patronorum

Sei Patronos clienti fraudem faxit sacer estod r)

Lex Romuli II.

de poena verberantis patrem.

Sei noros parentem verberit, ast ole plorasit, sacra diuéis parentom estod s)

Lex Numae

Vino rogum nei respargito t)

r) SERVIUS ad L. VI. aeneid. v. 622, conf. III, GEBAYER in Romulo C. III, §. 17.

s) FESTVS voce: *plorare*, III. GEBAVER. I. c.

t) PLIN, Hist, natur. L. 14. C. 12.

Leges atticae

Tabulam, in qua incisum est psephisma ne re-
vellito v)

Si quis alienum seruum pulsarit, aduersus eum
lege iniuriarum agito x)

Si quis praefinito tempore nauem non acceperit,
multator y)

Omnes legitimi filii hereditatem paternam ex
aequo inter se herciscunto z)

Fragmenta XII. Tabularum

Iussus populi & suffragia sunt: quod postre-
mum populus iussit, id ius ratumque esto a)

Privilegia ne irroganto b)

Si mulier per trinoctium a viro abfuerit, usur-
pata esto c)

Patriciis cum plebeis connubii ius nullum
esto d)

Qui plura nosse cupit loca veterum scriptorum,
in quibus fragmenta veteris iuris deprehenduntur,
adeat HOFFMANNVM saepius laudatum, e) & in primis
f) BARN. BRISSONIVM; vbi sicut etiam magnam re-
stinguere poterit.

§. XII.

u) PLVTARCH. *Pericle*

x) XENOPHON de Athen. Re-
publica. conf. HOFFMANN,
Hist. iur. Rom. vol. 2. p. 1.
p. 87.

z) DEMOSTHENES *polycle* conf.
HOFFM. l. c. p. 93.

z] ISAEVS de hered. Philoctemo-
nis conf. HOFFM. l. c. p. 111.

a] LIVIVS L. 7. c. 9.

b] CICERO de legibus L. 3.

c] A GELLIVS L. 3. c. 2.

e) In *Hist. iur. Rom.* Vol. I.

f) de Formul. pop. rom.

§. XII.

Triboniano & fociis praecepta est veterum legum interpolatio (§. IX. Cap. II.) Scriptores graeci & romani, in commemorandis veterum iurium verbis hanc legem sibi non posuerunt; Ergo his magis credendum est, quam compilatoribus. Ergo ubi compilatores verba legum anteiustinianearum exhibent, quas in alia forma tradidit nobis scriptor alius, ibi ea verba pro pristinis & genuinis reputanda, quae sunt in scriptore, & verba in corpus iuris translata pro turbatis. Ergo ratio cur cognoscatur emblemata Triboniani est in veteribus scriptoribus, quando discrepant a verbis antiqui iuris in corpore iuris extantibus. Ergo in hoc casu veteres auctores romani & graeci faciunt principium cognoscendi emblemata Triboniani.

§. XIII.

Ex eodem fundamento concludere porro licet, quod, cum locus ex Icto vetere a compilatoribus proponatur in Digestis, in quo aliquid non deprehenditur, quod iste *Ictus* hoc loco debebat dicere necessario; illudque, quod deest, in lege Digestorum, apud alium ICTum in fragmentis suis hodieque reperiatur, qui de eadem materia agit, de qua sermo est in lege digestorum; quod, inquam, per omissionem huius, lex in Digestis interpolata adeoque eius forma pristina & genuina ex fragmento alterius ICTi haurienda sit. Ergo principium cognoscendi *Emblemata Triboniani* facere potest locus alterius ICTi superstes de que eadem materia agens, quae obiectum est legis in Digestis. Ea quae in medium protulimus exemplo illustrabimus luculento. Qui de modis amittendi libertatem & civitatem agit,

eius est sane, vt omnes indicet modos, qui obtinent, quibus detrudi in seruitutem quis possit iure ciuili; adeoque etiam modum amittendi libertatem ex *Scto Claudiano* si nempe mulier alieno seruo se iunxerit. *MARCIANVS Lib. 1. Instit.* vt est videre ex *ex leg. 5. §. 1. D. de statu Homin.* materiam tractauit de causis seruitutis, id quod ipsa docent verba: *iure ciuili in dominium nostrum serui rediguntur si quis se maior viginti annis ad pretium participandum venire passus est.* Modum amittendi libertatem ex *Scto Claudiano* in hac lege omissum esse, quis non videt? Quis vero etiam non viderit simul, *Marcianum* non potuisse non eius mentionem fecisse *VLPIANVS* sane in *fragmentis Tit. XI. §. XI.* de eadem scribens, *Sctum Claudianum* primo loco nominauit. Inde per ea, quae praemissimus, *VLPIANVS* hoc loco, principium cognoscendi *Emblema Triboniani in Lege 5. §. 1. D. de statu Hominum* facit.

§. XIV.

Principium cognoscendi *Emblema Triboniani* continet rationem cur cognoscatur *Emblema Triboniani* (§. II.) quae producitur monstracione ordinis legis pristini ab Ordine qui est in *Digestis diuersi* (§. V.) Ergo si in *Digestorum* lege *ICto* cuidam, cuius nomen inscriptio legis est, sententia tribuitur, quam fouere non potuit, & quidem vi sectae cuius erat affecla, nihil clarius est, quam ordinem verborum in *Digestis* qui praebetur conspiciendus, istum ipsum ordinem non esse, qui profectus erat, ab ipso *ICto*. Igitur dubio caret pristinum ordinem diuersum esse ab ordine in *Digestis*

g.) *Christ. Otto a Boeckelen de di-*

uersis familiis ICtor. vet. p. m. 67 & 70.

gestis, adeoque turbatum. Ergo si forté acciderit, vt sub nomine PAPINIANI, aut PAULI, *Sabinianorum* g) quaedam in digestis occurrant, quae sapiunt PROCVLVM; ordinem legis primum fuisse diuersum ab ordine verborum in Compilatione Dig. confecto, & hinc rationem inde peti, cur cognoscatur Emblemata TRIBONIANI, quae ad *principium cognoscendi Emblemata* TRIBONIANI pertineat; nemo est qui facile inficietur.

§. XV.

Si ordo pristinus legis turbatus est, quando ICto veteri ea affingitur opinio, quam habere non potuit, §. XIV. turbatus idem sane est, producto ICto in Dig. ea loquente quae multo post eius mortem demum inventa sunt. Exempla rei lucem dabunt.

§. XVI.

Iure vetere dos adventitia patri & filiae, communis fuit, b) Nouum vero ius, eius proprietatem soli mulieri adiudicavit, quo tempore VLPIANVS in vivis esse iam pridem defierat. Cuius tamen rei nulla ratione habita VLPIANO i) scientia huius Iuris recentioris non denegatur, verbis: *Et dos ab eo (patre) profecta sit.*

§. XVII.

Quilibet qui prima romani iuris principia tantummodo delibavit optime scit; *Iustinianum Imperatorem* fideicommissis exaequasse legata k) VLPIANVS sub *Seuero & Antonino Impp.* vixit quorum, aetate de

F 3

ex-

b) Vlpianus in fragment. Tit. VI. §. VI. sq. conf. schulting. ad h. l.
j) L. 2. 1. D. soluto matr.

k) L. 2. C. Commun. Legat. §. 3. Instit. de Legatis.

exaequandis legatis & fideicommissis ne cogitatum quidem est; Attamen in digestis ^{l)} producitur *Ulpianus* ^{m)} dicens: *per omnia exaequata fideicommissis legata esse.*

§. XVIII.

Perveniamus ad *Paulum*, de quo extant in Digestis verba: *licuisse patribus liberos necare n)* & verba, de restitutione arrhae in simplo ^{o)}; quasi ius vitae ac necis in liberos tempore Pauli in desuetudinem iam iam abiisset & quasi tempore Pauli arrha iam debuisset restitui in simplo; cum tamen utrumque ius novum longoque temporis intervallo post Pauli mortem constitutum sit.

§. XIX.

A PAVLO ad PAPINIANVM ascendimus, cui assignat *Tribonianus* verba haec: *p) cum iudicio bonae fidei disceptatur, arbitrio iudicis usurarum modus ex more regionis, ubi contractum est, constituitur, ita tamen, ut legem non offendat.* Nemo non videt, verba legis ultima originem ducere ex constitutione *IUSTINIANI* ^{q)} qua imperator certo usuras numero circumscripterat, cuius constitutionis notitia obtruditur a *TRIBONIANO*, longe ante *IUSTINIANVM* extincto *PAPINIANO*.

§. XX.

Longum nimis foret, commemorare vberius omnia, in quibus *Ictis* veteribus adscribit *TRIBONIANVS* scientiam iuris, cuius origo multo post eorum vitam quaerenda est, loca. Hinc lectorem longiori exemplorum serie fatigare nolentes, annectemus tantum indicem quarundam legum, in quibus, principium cognoscendi emblemata. *TRIBONIANI* eodem rationis genere nititur, nimirum; *L. 23. D. de H. Q. N. I. r)* *L. 27. §. ult. D. de M. XXV. A. L. 2. D.*

^{l)} *L. 1. D. de Legat. 1.*

^{m)} *Lib. 67. ad Editum.*

ⁿ⁾ *L. 11. D. de Lib. & postum.*

^{o)} *L. 38. pr. D. de Nupt.*

^{p)} *L. 1. ff. de Usur.*

^{q)} *in L. 26. C. de usur.*

^{r)} *CVIAC. L. XXI. O. XII.*

de

de Iudiciis L. 33. D. cod. L. 16. D. de V. & H. L. 27. D. ad L. A. L. 2. §. 3. D. de R. C.

§. XXI.

Quis iam est tam rerum obuiarum inconsiderans, ut ex adducta exemplorum multitudine non videat, ICtis veteribus a compilatoribus affectam esse notitiam rerum, multis annorum decursibus post eorum mortem demum ortarum. Quod, quia nobis est indicio turbati ordinis verborum legis, pristini, simulque porrigat rationem cur cognoscatur Emblemata TRIBONIANI, vnice ex historia Iuris romani haustam; patet luculenter, historiam ivris romani facpius principium esse cognoscendi emblemata Triboniani.

§. XXII.

Paritas rationis postulat, ut ex iis, quae in paragraphis proxime antecedentibus dicta sunt, formetur conclusio; quod etiam ratio adfit, cur cognoscatur emblemata Triboniani, quando deprehenditur ICtus in Digestis loquens de iure, tanquam suo tempore adhuc obtinente, quod tamen longe ante eius nativitatem in vsu esse defierat. Ergo etiam intuitu huius rationis, principium cognoscendi emblemata Triboniani erit Historia Iuris romani.

§. XXIII.

Si quando ICtus eam sententiam proferre fingitur, quae non eadit in seculum ICti ex hoc ipso principium cognoscendi emblemata Triboniani possit formari (§. XV. nemo dubitat, quin a rebus ad verba valeat conclusio. Hinc ex verbis inter verba ICtorum veterum in Digestis extantibus, ipsorum ICtorum veterum aetate recentioribus, oriri probationem turbationis ordinis verborum pristini, legis; igitur principium quoque cognoscendi emblemata Triboniani, certum est. Comparatione itaque latinitatis antiquae cum ea, cuius erat tempore compilatorum vsus, instituta, adparet, vocem: *visio*, quae Vlpiani tempore longe alium habuit sensum, quam qui est in *L. 25. D. de hered. Petir.* vbi pro *casu, specie ibematis &c.* accipitur, neutiquam VLPIANI, cui perperam affingitur, sed compilatoris esse, quo viuente demum *s) visio* quaestionis considerationis
que

(s) CVIAC. L. 21. obs. 26.

que t) sensum induere coepit, u). Pari ratione, vbi TRIBONIANVS vocem *Dei* sub Ichorum ethnicorum nominibus posuit, vt in *L. 3. D. de Iure Fisci L. 5. §. 12. D. de D. I. V. §. V. l. 2. D. de I. & I. L. 9. D. de R. D. x)* ibi, quia vox Dei in casibus hic occurrentibus non vsurpabatur, sed eius loco Iouis mentio fiebat, turbatus legis ordo statuendus erit.

§. XXIV.

Quia ratio, quam principium cognoscendi *emblemata Triboniani* continet, desumatur quoque a latinitatis comparatione (§. XXIII.) non minus consequitur, valere idem & de latinitate, quae puritati seculi, eius Icti, sub cuius nomine, in Pandectis legitur, contraria est. Quoties itaque Icto verba tribuuntur, quae in puritatem linguae, aetatis suae impingunt, toties ratio adest, cur cognoscatur *emblemata Triboniani*. Quo fit, vt in *L. 25. D. de Probat.* verba: *studiosum patrem familias, ostendere, visionibus, iuramentum, indiscrete, confessioni;* quippe quae auctorem graeculum, puritatisque linguae PAVLI cuius lex esse dicitur, expertem redolent, PAVLI verbis. haberi nequeant. Simili modo iudicandum est, de *L. 17. D. de usur.* eidem PAVLO adscribitur, in qua propositio: *haec constitutio ad finitum modum excedit,* tanquam a puritate Paulinae linguae alienissima, a compilatoribus inserta est. Nec omnia verba cum limido & puro genere scribendi Vlpiano conueniunt, in *lege 13. §. 1. D. de Donat. mort. causa l. 3. D. de Tut. atque L. 22. §. 7. D. Solutio matrimonio.*

§. XXV.

Vfus huius doctrinae non modo in diiudicatione earum legum, quae hodie pro interpolatis habentur, sed etiam in inuestigatione nouorum emblematum consistit, scilicet, quae nostris temporibus ignorantur. Qui vterque labor ad interpretationem legum, adeoque ipsam quoque iurisprudentiam romanam cum faciat multum, & nostrum opusculum omni vtilitate non destitui, est, quod sperari licet.

t) vid. *L. 2. §. 14. D. de Vet. Iur.* x) *L. 8. D. ad Setum Vellei. L. 25. D. de Probat.*

u) Conf. *Wissenb. Embl. Tribon. p. 3.*

ULB Halle

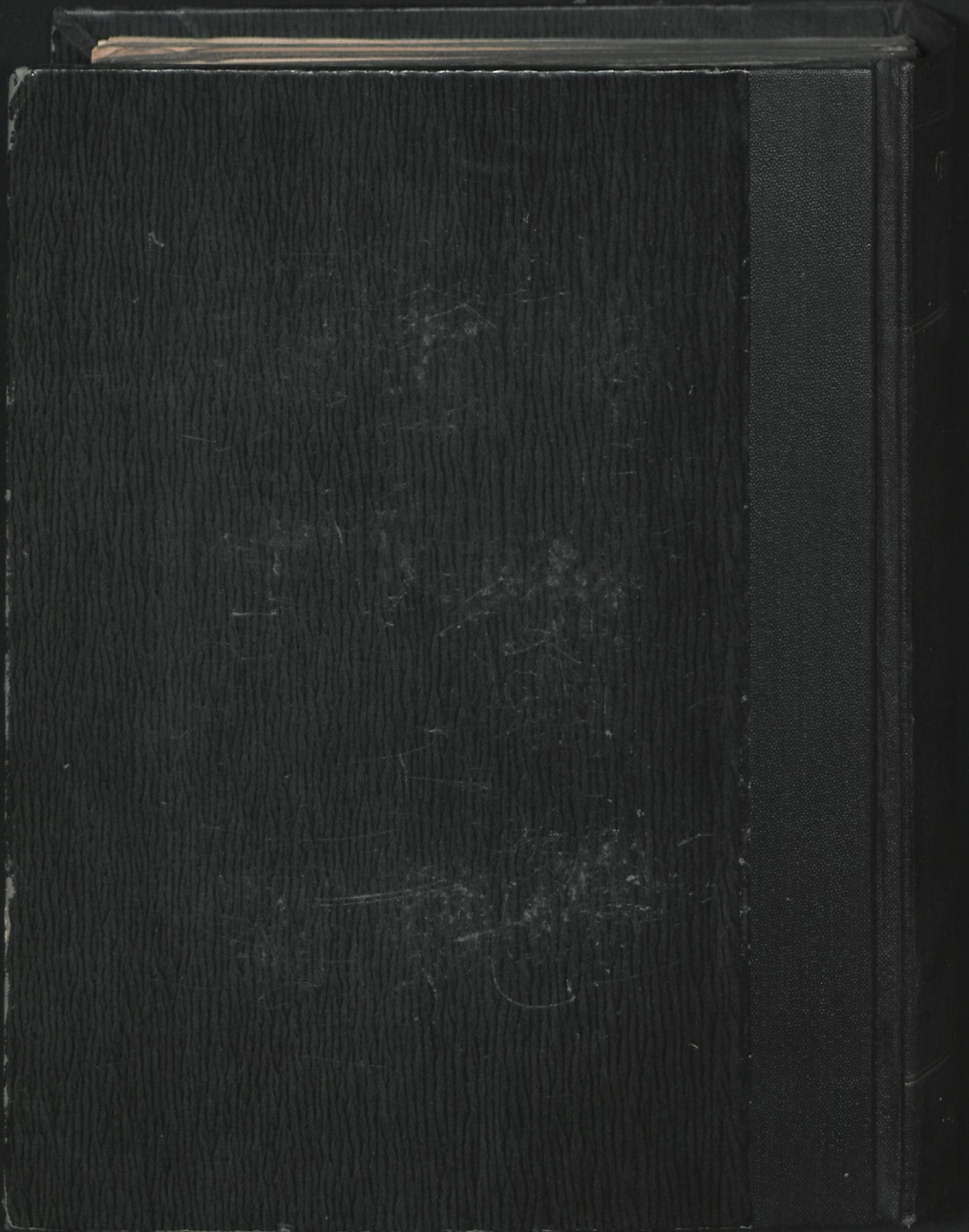
3

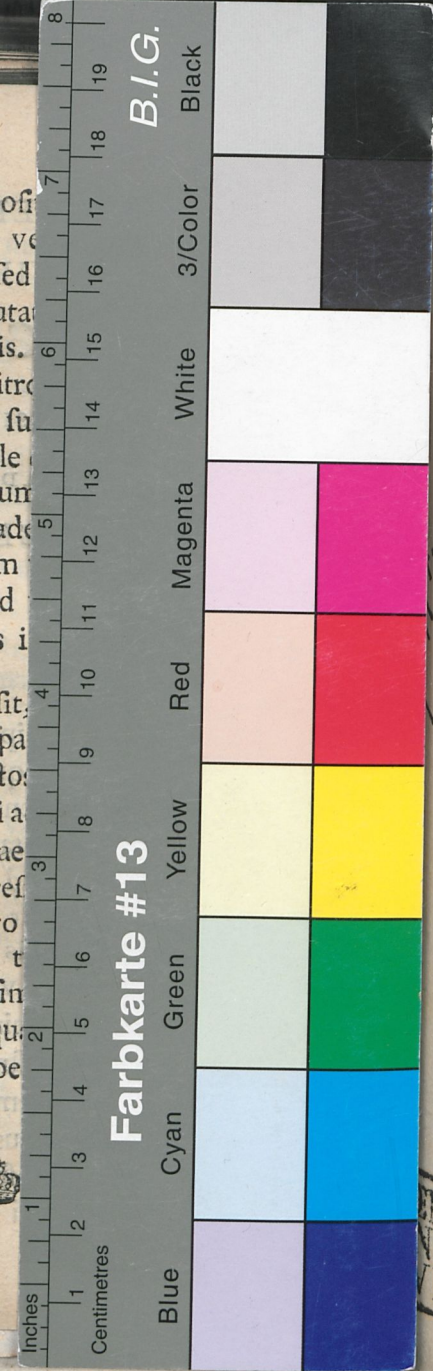
006 789 96X

v. 178

17

Pri. 1. num. 4.

1745, 7 12

COMMENTATIO
DE
PRINCIPIO COGNO-
SCENDI EMBLEMATA
TRIBONIANI

QVAM
INCLVTI ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
IN VNIVERSITATE GEORGIA AVGVSTA

PVBLICE DEFENDENT,
P R A E S E S
CHRISTIAN. FRID. GEORG.
MEISTERVS, I. V. D.

ET
IOANNES BAPTISTA FERONCE
AVCTOR RESPONDENS

CID ID CCXXXV. D. XI. SEPTEMBRIS.

FRIDERICH
UNIVERSITÄT
HALLE

GOTTINGAE
PIS. IOANNIS FRIDERICI HAGERI.

